

CONTEMPORARY DIMENSIONS OF EDUCATION IN MASTER'S DEGREE PROGRAMS IN ACCOUNTING IN BULGARIA IN THE CONTEXT OF THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Radosveta Krasteva-Hristova

D. A. Tsenov Academy of Economics, department „Finance and credit“ – Svishtov, Bulgaria

Abstract: This study focuses on the state, problems and prospects of the offered Master's degree in accounting at Bulgarian universities. Opportunities for improving the offered educational products are being outlined in order to build up professionals in the field of accounting with high potential for professional development and skills for sustainable career development.

Keywords: higher education, Master's degree, accounting, career skills.

СЪВРЕМЕННИ ИЗМЕРЕНИЯ НА ОБУЧЕНИЕТО В МАГИСТЪРСКИТЕ ПРОГРАМИ ПО СЧЕТОВОДСТВО В БЪЛГАРИЯ В КОНТЕКСТА НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ

Радосвета Кръстева-Христова

Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов, България

Резюме: Настоящата разработка се фокусира върху състоянието, проблемите и перспективите на обучението в предлаганите от висшите училища в България магистърски програми по счетоводство. Очертани са възможностите за подобряване на предлаганите образователни продукти за целите на изграждането на специалисти в областта на счетоводството с висок потенциал за професионална реализация и умения за устойчиво кариерно развитие.

Ключови думи: висше образование, ОКС „магистър“, счетоводство, кариерни умения.

Въведение

Аспект от концепцията за устойчиво развитие на обществото е управлението на човешките ресурси, в т.ч. и проблемите на висшето образование като основен лост за изграждане на висококачествени кадри. От съществена важност за съвременната икономика са специалистите в областта на счетоводството. Възниква необходимостта от предлагане на образователен продукт от висшите училища, който да е актуален спрямо научната теория и стандартите за качество в образованието, да е адекватен на очакванията на пазара на труда, и да позволи на бъдещите специалисти в областта на счетоводството едновременно да развият своите професионални и кариерни умения за целите на успешното разкриване на перспективите и използване на възможностите за обучение и квалификация през целия живот.

Обект на изследването е *състоянието на обучението в ОКС „магистър“ по счетоводство в българските висши училища. Предмет* на разработката са *съвременните измерения, проблемите и перспективите за развитие на обучението в ОКС „магистър“ в областта на счетоводството. Основна цел* на научната разработка е *изследване състоянието, анализиране на спецификите, очертаване перспективите и*

предизвикателствата на обучението в магистърските програми по счетоводство във висшите училища в страната въз основа на публично достъпната информация. Извършените описание и сравнителен анализ позволяват да се очертаят проблемите и изведат насоките за бъдещото развитие на обучението по счетоводство в контекста на устойчивото развитие и интелигентния растеж.

Материал и методи

Продължаващият **Болонски процес**, на който сме свидетели през последните 20 години, отразява усилията на страните от Европа в областта на висшето образование. Процесът протича чрез множество инициативи, реформи и дейности въз основа на последователното подписване на редица документи и стратегии, най-важните от които са следните:

– **Сорбонска декларация** – подписана на 25 май 1998 г. в Париж от министрите на образованието на Франция, Германия, Италия и Великобритания. Сорбонската декларация акцентира върху: прогресивна конвергенция на общите рамки на образователните степени и цикли в една обща Европейска зона за висше образование; обща система на всички образователни степени: бакалавър, магистър и докторант; увеличаване и насърчаване на студентската и преподавателската мобилност (студентите да осъществяват поне един семестър в чужбина); премахване на пречките пред мобилността и подобряване на вътрешните системи за признаването на придобитите академични степени и квалификации (European Higher Education Area and Bologna Process, 1998);

– **Болонска декларация** – подписана на 19 юни 1999 г. в Болоня, Италия от министрите на образованието на 29 европейски страни. Съвместна декларация на европейските министри на образованието за Европейското пространство за висше образование се основава на разбирането, че „Европа на знанието сега е широко призната като незаменим фактор за социалния и човешкия растеж и като незаменим компонент за консолидация и обогатяване на европейското гражданство, способна да предостави на своите граждани необходимите компетенции за справяне с предизвикателствата на новото хилядолетие, заедно с осъзнаване на споделени ценности и принадлежност към общо социално и културно пространство. Значението на образованието и образователното сътрудничество за развитието и укрепването на стабилни, мирни и демократични общества е всеобщо признато като първостепенно“. Болонската декларация определя ясни цели: разбираема и съпоставима система на висшето образование; възприемане на система, включваща два основни цикъла; въвеждане на система от образователни кредити; засилване на мобилността; засилване на сътрудничеството в областта на оценяването на качеството; засилване на европейските измерения във висшето образование.

Болонската декларация отхвърля бариерите и границите пред знанието. Тя поставя една цел – **сътрудничество и чувство за съпричастност в цялата европейска територия на знанието и науката, доверие между системите, мотивация за по-високо и по-силно образование и научни изследвания, сътрудничество с работодателите и създаване на прозрачност за цялото общество** (European Higher Education Area and Bologna Process, 1999);

– **Регулярни конференции и комюникета на министрите**, последното от които е Парижкото комюнике, подписано на 25 май 2018 г. в Париж, Франция.

В тези документи последователно се поставят цели, добавят се участващи страни и се отчитат техните усилия в стремежа към непрекъснатото усъвършенстване на изграденото **Европейско образователно пространство за висше образование**. Днес то включва 48 страни, като България е негов член от 1999 г. Присъединяването на страната ни към Европейския съюз през 2007 г. е обстоятелство, което ускори процеса на интеграция на България във всички области на обществения и икономическия живот, вкл. и в областта на висшето образование и науката. В приетата на 26 февруари 2015 г. от Народното събрание национална **Стратегията за развитие на висшето образование в Република България**

2014-2020 г. са очертани ключовите приоритетни области за развитие на висшето образование у нас в двете му измерения:

а) като обществено и индивидуално благо, допринасящо за цялостното развитие на личността и обществото и подготвящо студентите както за професионалната им реализация, така и за социалната и гражданската им роля;

б) като двигател за динамично развитие на икономиката и изграждане на общество, основано на знанието и напредъка на технологиите.“ (Стратегия за развитие на висшето образование в Република България 2014-2020 г., 2015).

В контекста на Стратегията висшите училища приеха самостоятелни стратегически документи със същите приоритети, което отразява нагласите и стремежа към синхронизирано и устойчиво развитие на образователния сектор в страната. Сред големите реформи за България, резултат от Болонския процес, е изграждането и функционирането на тристепенна система на висше образование, която включва обучение в ОКС „бакалавър“, ОКС „магистър“ и ОНС „доктор“.

Обучението на студенти в ОКС „магистър“ се осъществява в университет или специализирано висше училище според разпоредбите на Закона за висшето образование (Закон за висшето образование, 1995). Към момента системата на висшето образование в България обхваща 51 висши училища (37 държавни и 14 частни), в т. ч. университети, специализирани висши училища и самостоятелни колежи. Сред всички тях 29 са акредитирани да провеждат обучение в професионално направление 3.8 Икономика, като в 23 висши учебни заведения се организира обучение в ОКС „магистър“. **Магистърски програми в областта на счетоводството предлагат 18 от висшите училища в България** (вж. таблица 1¹). Те представляват 35% от общия брой на висшите учебни заведения в страната.

Данните показват, че всеки четири от пет висши училища, които предлагат обучение на студенти-магистри в ПН 3.8 Икономика съдържат в своето образователно портфолио програми за обучение в областта на счетоводството. Тази констатация показва интереса и позитивните нагласи едновременно на учащите, на пазара на труда и на обучаващите институции към счетоводната наука и практика.

Таблица 1. Висши училища в България, които предлагат обучение в ПН 3.8. Икономика в ОКС „МАГИСТЪР“ в областта на счетоводството

№	ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ	ПН 3.8. ИКОНОМИКА	ОКС "МАГИСТЪР" В ПН 3.8. ИКОНОМИКА	ОКС "МАГИСТЪР" ПО СЧЕТОВОДСТВО В ПН 3.8. ИКОНОМИКА
1	АГРАРЕН УНИВЕРСИТЕТ - ПЛОВДИВ	ДА	ДА	ДА
2	АКАДЕМИЯ ЗА МУЗИКАЛНО, ТАНЦОВО И ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО - ПЛОВДИВ	х	х	х
3	АКАДЕМИЯ НА МВР - СОФИЯ	х	х	х
4	АМЕРИКАНСКИ УНИВЕРСИТЕТ В БЪЛГАРИЯ - БЛАГОЕВГРАД	ДА	х	х
5	БУРГАСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ	ДА	ДА	ДА
6	ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ "ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР"	ДА	ДА	ДА
7	ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ"	ДА	ДА	ДА
8	ВИСШЕ ВОЕННОМОРСКО УЧИЛИЩЕ "НИКОЛА ЙОНКОВ ВЪЩАРОВ" - ВАРНА	х	х	х
9	ВИСШЕ СТРОИТЕЛНО УЧИЛИЩЕ "ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ" - СОФИЯ	х	х	х

¹ Таблицата е изготвена, като са използвани данни от действащия по силата на чл. 10, ал. 2, т. 3 от ЗВО Регистър на висшите училища, поддържан от МОН (<http://rvu.mon.bg/> - последно посещение на 28 август 2019 г.).

№	ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ	ПН 3.8. ИКОНОМИКА	ОКС "МАГИСТЪР" В ПН 3.8. ИКОНОМИКА	ОКС "МАГИСТЪР" ПО СЧЕТОВОДСТВО В ПН 3.8. ИКОНОМИКА
10	ВИСШЕ ТРАНСПОРТНО УЧИЛИЩЕ "ТОДОР КАБЛЕШКОВ" - СОФИЯ	ДА	ДА	х
11	ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО АГРОБИЗНЕС И РАЗВИТИЕ НА РЕГИОНИТЕ - ПЛОВДИВ	ДА	ДА	ДА
12	ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО ЗАСТРАХОВАНЕ И ФИНАНСИ - СОФИЯ	ДА	ДА	ДА
13	ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО МЕНИДЖМЪНТ - ГР. ВАРНА	ДА	х	х
14	ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО СИГУРНОСТ И ИКОНОМИКА	ДА	ДА	ДА
15	ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО ТЕЛЕКОМУНИКАЦИИ И ПОЩИ - СОФИЯ	х	х	х
16	ВОЕННА АКАДЕМИЯ "ГЕОРГИ СТОЙКОВ РАКОВСКИ" - СОФИЯ	х	х	х
17	ЕВРОПЕЙСКИ ПОЛИТЕХНИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ПЕРНИК	х	х	х
18	ЕВРОПЕЙСКО ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО ИКОНОМИКА И МЕНИДЖМЪНТ - ПЛОВДИВ	ДА	ДА	ДА
19	ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ВАРНА	ДА	ДА	ДА
20	КОЛЕЖ ПО МЕНИДЖМЪНТ, ТЪРГОВИЯ И МАРКЕТИНГ - СОФИЯ	ДА	х	х
21	КОЛЕЖ ПО ТУРИЗЪМ - БЛАГОЕВГРАД	ДА	х	х
22	ЛЕСОТЕХНИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - СОФИЯ	х	х	х
23	МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ПЛЕВЕН	х	х	х
24	МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ПЛОВДИВ	х	х	х
25	МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ - СОФИЯ	х	х	х
26	МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ "ПРОФ. Д-Р ПАРАСКЕВ СТОЯНОВ" - ВАРНА	ДА	х	х
27	МЕЖДУНАРОДНО ВИСШЕ БИЗНЕС УЧИЛИЩЕ - БОТЕВГРАД	ДА	ДА	ДА
28	МИННО-ГЕОЛОЖКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВЕТИ ИВАН РИЛСКИ" - СОФИЯ	х	х	х
29	НАЦИОНАЛЕН ВОЕНЕН УНИВЕРСИТЕТ "ВАСИЛ ЛЕВСКИ" - ВЕЛИКО ТЪРНОВО	х	х	х
30	НАЦИОНАЛНА АКАДЕМИЯ ЗА ТЕАТРАЛНО И ФИЛМОВО ИЗКУСТВО "КРЪСТЪО САРАФОВ" - СОФИЯ	х	х	х
31	НАЦИОНАЛНА МУЗИКАЛНА АКАДЕМИЯ "ПРОФ. ПАНЧО ВЛАДИГЕРОВ" - СОФИЯ	х	х	х
32	НАЦИОНАЛНА СПОРТНА АКАДЕМИЯ "ВАСИЛ ЛЕВСКИ" - СОФИЯ	х	х	х
33	НАЦИОНАЛНА ХУДОЖЕСТВЕНА АКАДЕМИЯ - СОФИЯ	х	х	х
34	НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ - СОФИЯ	ДА	ДА	ДА
35	ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ "ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ"	ДА	ДА	ДА
36	РУСЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ "АНГЕЛ КЪНЧЕВ"	ДА	ДА	ДА
37	СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВЕТИ КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"	ДА	ДА	ДА
38	СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ "ДИМИТЪР ЦЕНОВ" - СВИЦОВ	ДА	ДА	ДА
39	ТЕАТРАЛЕН КОЛЕЖ "ЛЮБЕН ГРОЙС" - СОФИЯ	х	х	х
40	ТЕХНИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ВАРНА	х	х	х
41	ТЕХНИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ГАБРОВО	ДА	ДА	х
42	ТЕХНИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - СОФИЯ	х	х	х

№	ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ	ПН 3.8. ИКОНОМИКА	ОКС "МАГИСТЪР" В ПН 3.8. ИКОНОМИКА	ОКС "МАГИСТЪР" ПО СЧЕТОВОДСТВО В ПН 3.8. ИКОНОМИКА
43	ТРАКИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ - СТАРА ЗАГОРА	ДА	ДА	х
44	УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО - СОФИЯ	ДА	ДА	ДА
45	УНИВЕРСИТЕТ ПО АРХИТЕКТУРА, СТРОИТЕЛСТВО И ГЕОДЕЗИЯ - СОФИЯ	х	х	х
46	УНИВЕРСИТЕТ ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ - СОФИЯ	х	х	х
47	УНИВЕРСИТЕТ ПО ХРАНИТЕЛНИ ТЕХНОЛОГИИ - ПЛОВДИВ	ДА	ДА	х
48	УНИВЕРСИТЕТ "ПРОФЕСОР Д-Р АСЕН ЗЛАТАРОВ" - БУРГАС	ДА	ДА	х
49	ХИМИКОТЕХНОЛОГИЧЕН И МЕТАЛУРГИЧЕН УНИВЕРСИТЕТ - СОФИЯ	ДА	х	х
50	ШУМЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ "ЕПИСКОП КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ"	ДА	ДА	ДА
51	ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ "НЕОФИТ РИЛСКИ" - БЛАГОЕВГРАД	ДА	ДА	ДА
	БРОЙ ВИСШИ УЧИЛИЩА (от 51):	29	23	18

Детайлизирането на информацията за предлаганите магистърски програми по счетоводство в 18-те висши училища показва, че техният общ брой е 51 (вж. таблица 2²). Учащите могат да изберат своето обучение в редовна, задочна и дистанционна форма. Все още дистанционно обучение се предлага в сравнително малко висши училища – 4 от общо 18, като безспорен лидер в това отношение е Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов.

Таблица 2. Магистърски програми в областта на счетоводството и форми на обучение на висшите училища в България, акредитирани от НАОА в ПН 3.8 Икономика

№	ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ	Магистърски програми	Форма на обучение		
			Редовна	Задочна	Дистанционна
1	АГРАРЕН УНИВЕРСИТЕТ - ПЛОВДИВ	Счетоводство и контрол	ДА	ДА	х
		Финанси и счетоводство на аграрния сектор	ДА	ДА	х
		Финансов мениджмънт и счетоводство	х	ДА	х
2	БУРГАСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ	Счетоводство и контрол	х	ДА	х
3	ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ "ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР"	Счетоводство и контрол	ДА	ДА	х
		Счетоводство и контрол (за бакалаври от други специалности)	х	ДА	х
		Финанси и счетоводство	ДА	ДА	х
4	ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ"	Счетоводство и контрол	ДА	ДА	ДА
		Финансово-счетоводен мениджмънт	ДА	ДА	ДА
		Счетоводство и контрол. Счетоводство на предприятието	ДА	ДА	х
		Счетоводство и контрол. Счетоводство и одит на нефинансовите предприятия	ДА	ДА	х

² Таблицата е изготвена, като са използвани данни от действащия по силата на чл. 10, ал. 2, т. 3 от ЗВО Регистър на висшите училища (<http://rvu.mon.bg/> - посл. посещение на 28 август 2019 г.).

5	ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО АГРОБИЗНЕС И РАЗВИТИЕ НА РЕГИОНИТЕ - ПЛОВДИВ	Счетоводство и одит	ДА	ДА	х
6	ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО ЗАСТРАХОВАНЕ И ФИНАНСИ - СОФИЯ	Счетоводство и контрол	ДА	ДА	ДА
		Счетоводство и управленски анализи	х	х	ДА
		Счетоводство, контрол и корпоративен анализ	ДА	ДА	ДА
7	ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО СИГУРНОСТ И ИКОНОМИКА	Счетоводство и контрол	х	ДА	х
		Счетоводство и контрол (след професионален бакалавър)	х	ДА	х
		Счетоводство и контрол (за бакалаври от други специалности)	ДА	ДА	х
		Счетоводство и одит	х	ДА	х
		Счетоводство и одит (след професионален бакалавър)	ДА	ДА	х
		Счетоводство и одит (след неикономически специалности)	х	ДА	х
		Счетоводство и одит (след професионален бакалавър)	ДА	ДА	х
8	ЕВРОПЕЙСКО ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО ИКОНОМИКА И МЕНИДЖМЪНТ - ПЛОВДИВ	Счетоводство, анализ и контрол	ДА	ДА	х
9	ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ВАРНА	Счетоводство и контрол	ДА	ДА	х
10	МЕЖДУНАРОДНО ВИСШЕ БИЗНЕС УЧИЛИЩЕ - БОТЕВГРАД	Счетоводство и одитинг	х	ДА	х
11	НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ - СОФИЯ	Счетоводство и одитинг	ДА	х	х
		Финансово-счетоводен мениджмънт и застраховане	ДА	х	х
12	ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ "ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ"	Счетоводство	ДА	х	х
		Счетоводство и анализ	ДА	х	х
		Счетоводство и контрол	х	ДА	х
13	РУСЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ "АНГЕЛ КЪНЧЕВ"	Финанси, счетоводство и одит в публичния сектор	х	ДА	х
14	СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВЕТИ КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"	Счетоводство и одит	ДА	х	х
		Счетоводство и одит (5сем.)	ДА	х	х
15	СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ "ДИМИТЪР ЦЕНОВ" - СВИЩОВ	Счетоводство и одит в нефинансовите предприятия	ДА	х	ДА
		Счетоводство и одит в публичния сектор	ДА	х	ДА
		Счетоводство и одит в банките	ДА	х	ДА
		Счетоводство и одит в нефинансовите предприятия (след професионален бакалавър)	х	х	ДА
		Счетоводство и одит в публичния сектор (след професионален бакалавър)	х	х	ДА
		Счетоводство и одит в банките (след професионален бакалавър)	х	х	ДА
		Счетоводство и одит в нефинансовите предприятия (след неикономически специалности)	х	ДА	ДА
		Счетоводство и одит в публичния сектор (след неикономически специалности)	х	х	ДА

		Счетоводство и одит в банките (след неикономически специалности)	х	х	ДА
16	УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО - СОФИЯ	Счетоводство и контрол	х	х	ДА
		Счетоводство	ДА	х	х
		Счетоводство и контрол със специализация "Финансов контрол"	ДА	х	х
		Счетоводство и контрол със специализация "Счетоводство"	ДА	х	х
		Счетоводство със специализация "Счетоводство и стандартизация в публичния сектор"	ДА	х	х
		Счетоводство със специализация "Финансова отчетност"	ДА	х	х
		Одитинг	ДА	х	х
		Счетоводство със специализация "Счетоводство и бизнес анализ"	ДА	х	х
17	ШУМЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ "ЕПИСКОП КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ"	Корпоративни финанси и счетоводство	ДА	ДА	х
18	ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ "НЕОФИТ РИЛСКИ" - БЛАГОЕВГРАД	Счетоводно-финансов мениджмънт	ДА	ДА	х
	БРОЙ:	51	33	28	15

Най-голям е броят на предлаганите магистърски програми в Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов – 9 броя, следвана от Университет за национално и световно стопанство – София с 8 броя и Висше училище по сигурност и икономика с 6 броя. Останалите университети провеждат обучение в между една и четири на брой магистърски програми по счетоводство.

Гарант за **високо качество на предлагания образователен продукт в ОКС „магистър“ по счетоводство** в 18-те висши учебни заведения в страната са акредитационните оценки на професионално направление 3.8 Икономика от Националната агенция за оценяване и акредитация (НАОА). Всички те са в интервала от 7,82 до 9,90 (при максимална оценка 10,00) при средна оценка за извадката 8,77. На върха на тази класация застава УНСС – София с оценка 9,90, следван от МВБУ – Ботевград и ИУ – Варна с оценки съответно 9,51 и 9,50 (вж. Таблица 3³).

Данните в таблицата отразяват още и международните партньорства и членства в международни организации на изследваните висши училища. Всички те доказват, че университетите гарантират: високо качество на обучението; международно сътрудничество между наука, бизнес и общество; утвърждаване мисията и повишаване влиянието на професионалното висше образование; високи стандарти в областта на социалната корпоративна отговорност; активни позиции относно регионалните политики в образованието или, най-общо – **наличие на университетски политики в областта на устойчивото развитие.**

³ Таблицата е изготвена, като са използвани данни от официалния сайт на Национална агенция за оценяване и акредитация (<http://neaa.government.bg> - посл. посещение на 28 август 2019 г.) и официалните сайтове на проучваните висши училища.

Таблица 3. Оценки от програмната акредитация на ПН 3.8 Икономика от НАОА и международни сертификати, партньорства и членства на висши училища в България, които предлагат обучение в ОКС „МАГИСТЪР“ в областта на счетоводството

№	ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ	Оценка от НАОА на ПН 3.8 Икономика	Други международни партньорства, членства и сертификати
1	АГРАРЕН УНИВЕРСИТЕТ - ПЛОВДИВ	8,45	x
2	БУРГАСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ	8,63	Международен сертификат за качество ISO 9001:2008
3	ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ "ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР"	9,01	Международен сертификат за качество ISO 9001:2015
4	ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ"	8,76	x
5	ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО АГРОБИЗНЕС И РАЗВИТИЕ НА РЕГИОНИТЕ - ПЛОВДИВ	8,04	Международен сертификат за качество ISO 9001:2015
			EURASHE - Европейска асоциация на институциите във висшето образование
			VUA - Вишеградска университетска асоциация
6	ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО ЗАСТРАХОВАНЕ И ФИНАНСИ - СОФИЯ	9,03	ACEU - Алианс на университетите в Централна и Източна Европа
			British Accreditation Council - Британски акредитационен съвет, член на ENQA
7	ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО СИГУРНОСТ И ИКОНОМИКА	9,17	x
8	ЕВРОПЕЙСКО ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО ИКОНОМИКА И МЕНИДЖМЪНТ - ПЛОВДИВ	7,82	AACSB International - Асоциация за напредък на бизнес училищата
			CEEMAN Association - Международна асоциация за развитие на мениджмънта в динамичните общества
			EFMD & EFMD Global network - Европейска фондация за развитие на мениджмънта
			PRME - Глобална платформа за отговорно управление на образованието
			AMBA - Асоциация на магистърските бизнес програми
9	ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ВАРНА	9,50	x
10	МЕЖДУНАРОДНО ВИСШЕ БИЗНЕС УЧИЛИЩЕ - БОТЕВГРАД	9,51	NIBS - Network of International Business Schools
			ELA - European Association for Education Law and Policy
			EDEN - European Distance and E-learning Network
			GUIDE - Association – Global Universities in Distance Education
11	НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ - СОФИЯ	8,59	IASS - Международна асоциация за семиотични изследвания
			NISPAcee - Мрежа на институтите и училищата по публична администрация в Централна и Източна Европа
			RSA - Асоциация за изучаване на регионите
			Европейски консорциум за политически изследвания
			IETM - Неформална европейска театрална среща

**Proceedings of the International scientific and practical conference
"Bulgaria of regions'2019"**

			EAST - Европейска асоциация на студентите по театър
			ELIA - Европейска лига на институтите по изкуствата
			AUF - Франкофонска университетска агенция
12	ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ "ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ"	9,00	x
13	РУСЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ "АНГЕЛ КЪНЧЕВ"	9,12	DRC - Дунавска конференция на ректорите
			VUA - Вишеградска университетска асоциация
			EUA - Европейска университетска асоциация
			IUC - Интеруниверситетски център, Дубровник
			BUA - Асоциация на балканските университети
			AUF - Университетска агенция на франкофонията
14	СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВЕТИ КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"	9,26	Magна Харта
			UNICA - Мрежа на европейските столични университети
			AUF - Университетска агенция на франкофонията
			SCAR - Научен комитет за антарктически изследвания
			BSUN - Мрежа на университетите от Черноморския регион
			EMUNI - Евро-средиземноморски университет
15	СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ "ДИМИТЪР ЦЕНОВ" - СВИЦОВ	9,35	BUA - Асоциация на балканските университети
			INCU - Международна мрежа на митническите университети
			EUA - Европейска университетска асоциация
			ACCA - Асоциация на дипломираните експерт-счетоводители
			ASECU - Асоциация на икономическите университети в Югоизточна Европа и Черноморския регион
16	УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО - СОФИЯ	9,90	BSEMAN - Академична мрежа на университетите от Черноморския регион и Южно Средиземноморие
			WIPOAcademy - Световна академия по интелектуална собственост
			AACSB - Международна асоциация на бизнес училищата
			IAEA - Международна агенция за атомна енергия
			ICAEW - Институт на дипломираните експерт-счетоводители на Англия и Уелс
17	ШУМЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ "ЕПИСКОП КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ"	8,85	ELA - Европейска асоциация по логистика
			EUA - Европейска университетска асоциация
			BUA - Асоциация на балканските университети
18	ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ "НЕОФИТ РИЛСКИ" - БЛАГОЕВГРАД	8,49	EURAS - Евразийски университетски съюз
			Международно признаване на обучението от Съвета за висше образование на Турция

Относно обучението в ОКС „магистър“ по счетоводство прави впечатления огромният успех, постигнат от Стопанския факултет на СУ. Магистърската програма „Счетоводство и одит“ (за икономисти и за неикономисти) има три международни акредитации: платинена акредитация от международната професионална организация ACCA, акредитация от международната професионална организация ICAEW с възможност за придобиване на

професионалната квалификация АСА след дипломиране на магистрите, и пълна акредитация от международната професионална организация АСПАІ с възможност за придобиване на професионална квалификация СРА. Към момента тази магистърска програма е сред най-атраktivните сред кандидат-студентите.

Изключителни постижения се откриват и в УНСС. Предлаганата МП „Счетоводство, финанси и финансов контрол“ е съвместно акредитирана от УНСС, ИДЕС и ІСАЕW. Тя позволява на студентите да продължат обучението си след дипломирането в професионалната квалификация АСА на ІСАЕW и/или да придобият правоспособност на дипломирани експерт-счетоводители и регистрирани одитори към ИДЕС.

Тези примери за добри практики показват позицията на българските висши училища на европейския образователен пазар и стремежа им към постоянно повишаване на обхвата, качеството и конвертируемостта на магистърските програми по счетоводство.

Резултати и дискусии

Мястото на висшите училища в националния и международен образователен пазар стимулира конкуренцията помежду им, в резултат на което проучването показва, че във всички тях се използват:

- **набор от обучаващи лектори** в лицето на: академични преподаватели, висококвалифицирани специалисти-лектори от практиката, ментори, обучители с различна от счетоводството експертиза и др.;

- **класически и иновативни методи на обучение** в ОКС „магистър“ по счетоводство, а именно: лекции, консултации, дискусии, симулации, семинарни и практически занятия, мултимедийни презентации, казуси, тестове, задачи, майсторски класове и др.;

- специфични **технологични решения за обучение** като модерни учебни бази, Moodle среда за електронно обучение, онлайн платформи, научни лаборатории, собствени библиотеки, свободен достъп до световни и национални електронни бази данни с научна литература и др.;

- изградени и функциониращи **центрове за кариерно развитие**, в които работят в екип квалифицирани GCDF – кариерни консултанти, академични преподаватели, администратори и студенти и които предлагат консултантски услуги в областта на професионалното ориентиране, кариерното развитие и уменията за заетост и мобилност на трудовия пазар;

- възможности за **академична мобилност** на студентите-магистри по счетоводство в рамките на европейската програма за образование, обучение, младеж и спорт „Еразъм+“, в т.ч. обучение, придобиване на трудов опит и работа като доброволци в чужбина;

- трайно изградени от висшите училища **партньорства с бизнес-организации, структури от публичния сектор, неправителствени сдружения и асоциации**, в резултат на които се осигурява достъп на учащите до майсторски класове, презентации, стажантски и стипендиантски програми, дискусии, кръгли маси, състезания и др. с експерти от икономическата, в т.ч. и от счетоводната гилдия;

- възможност за контакт и взаимодействие с членове на изградените в университетите **алумни мрежи** от клубове, асоциации, индивидуални членства и включване в организирани от тях мероприятия;

- разнообразие от възможности за включване на студентите по време на обучението им в ОКС „магистър“ по счетоводство в **граждански и социални инициативи, участие в административните дейности на висшето училище, в различни танцови, театрални и спортни формации, в специализирани клубове по интереси**, с което се подпомага изграждането на специалисти с хармонично развити професионални, личностни и граждански умения; и други.

Перспективите в развитието на образованието на магистри по счетоводство у нас могат да се открият в някои от следните аспекти:

– Включване в учебното съдържание на **теми и актуални въпроси**, произтичащи от постоянно променящите се условия, в които функционира съвременния бизнес, като например:

- Влиянието на *съвременните технологии* за обработка на информацията върху счетоводството – облачно счетоводство, счетоводство в реално време, ползване на социални медии в счетоводната практика, автоматизация и интеграция на обработката на данни (ACCA Global, 2019);

- Ролята на счетоводителите при обработката на *големи бази данни* и нуждата от квалифицирането и обучението им в познания и умения в насока към науката за данни (ICAEW, 2018);

- Предизвикателствата пред използването на *XBRL - международния стандарт* за обработка и публикуване на счетоводна и финансова информация XBRL е международният стандарт за дигитално отчитане на финансова информация, информация за резултатите от дейността, риск и съответствие, въпреки че се използва и за много други видове отчитане.

- Релациите на счетоводството с корпоративното управление в контекста на организационната среда. Предизвикателство за съвременната счетоводна практика е да гарантира качествен вътрешен контрол, прозрачност на управленските решения, справедливо разпределение на ресурсите на предприятието, *спазване на високи стандарти за етика и почтеност*;

- Ролята на счетоводството за *превенция на потенциални нарушения, тайни споразумения и измами*;

- Техники и начини за подобряване на точността на оценките и изчисленията в счетоводството, на оповестяванията на резултатите от счетоводната дейност във финансовите отчети и на качеството на счетоводната информация;

- Изграждане на ефективни системи за мониторинг и проява на професионализъм и консерватизъм у одиторите и тяхното влияние върху качеството на счетоводната информация и на счетоводната дейност;

- Взаимовръзка на счетоводството с другите икономически дисциплини;

- Интернационализация на счетоводството.

– Разгръщане в учебното съдържание на проблематика, посветена на **знанията и уменията за писане на научни разработки**, в т.ч. изготвяне и предоставяне на методически материали за писане на дипломна/магистърска работа, тренинги в публична реч или дебат, проиграване на предварителна защита пред преподаватели и състуденти, обучение в умения за ползване и цитиране на научна литература, обучение в умения за ползване и обработка на емпирични данни и др.

– Превръщане на обучението в магистърска степен по счетоводство във платформа за реално разрешаване на проблеми на бизнеса чрез т. нар. „**магистърска/дипломна работа по поръчка от бизнеса**“;

– Стимулиране на завършващите студенти към последващото им **обучение и развитие в ОНС „доктор“** и осигуряване на възможност за академична кариера;

– Предоставяне на възможности за работа на магистрите по счетоводство в научно-изследователска дейност под формата на участия в научно-изследователски проекти, в конференции, в научни сесии, а отгук и стимулиране на тяхната публикационна активност.

Заключение

1. Резултатите от изследването ще могат да се използват от обучаващите в ОКС „магистър“ по счетоводство катедри и от администриращите магистърското обучение звена на висшите училища в страната.

2. Проблематиката на изследването може да представлява интерес за научните изследователи, които работят по проблеми, свързани с организацията, технологията и методологията на обучението в магистърска степен по икономика, в частност по счетоводство.

3. Приложението на събрания емпиричен материал от изследването ще послужи на заинтересованите страни в осъществяване на процесите на непрекъснато усъвършенстване на предлагания образователен продукт, а оттук и за повишаване на неговата конкурентоспособност на образователния пазар.

Литература

1. European Higher Education Area and Bologna Process: <http://www.ehea.info/page-ministerial-conference-bologna-1999> (18-19 June 1999).
2. ACCA Global. (30 August 2019). *Accountancy trends/ACCA Global*. Извлечено от ACCA Global: <https://yourfuture.accaglobal.com/global/en/blog/accountancy-trends.html>
3. *European Higher Education Area and Bologna Process*. (25 May 1998 г.). Извлечено от <http://www.ehea.info/page-sorbonne-declaration-1998>
4. ICAEW. (15 October 2018). *Accountants and data scientists - collaborating for success*. Извлечено от ICAEW: <https://www.icaew.com/technical/business-and-management/it-and-data-management/accountants-and-data-scientists>
5. Закон за висшето образование, ДВ, бр. 112 от 1995 г. (27 декември 1995).
6. Стратегия за развитие на висшето образование в Република България 2014-2020 г., ДВ, бр. 18 от 10 март 2015 г. (26 февруари 2015).
7. Стратегия за развитие на висшето образование в Република България 2014-2020 г. (26 февруари 2015).